

17.04.2012

oikeusministerio@om.fi

Viite lausuntopyyntönnne 19.3.2012 OM 8/41/2011

OIKEUDENKÄYNNIN VIVÄSTYMISEN HYVITTÄMISESTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMINEN; STM:N LAUSUNTO

Oikeusministeriö on pyytänyt STM:ltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi oikeudenkäynnin viivästymisestä annetun lain ja hallintolain muuttamisesta siltä osin kuin esitysluonnos koskee viivästyshyvityksen korvaamista oikeusministeriölle. Uuden ehdotuksen mukaan silloin, kun hyvitetävä viivästymisen ei ole tapahtunut oikeusministeriön hallinnonalalla, se viranomaisen tai muutoksenhakulautakunta, jossa viivästys on tapahtunut, korvaisi tältä osin viivästyshyvityksen oikeusministeriölle. (1. lakiehdotuksen 12 §).

Esityksen mukaan tuomioistuin ratkaisisi hyvitysvaatimuksen samalla, kun se ratkaisee pääasian. Jollei hyvitetävä viivästymisen hallintolainkäyttöasiassa ole tapahtunut kokonaan oikeusministeriön hallinnonalalla toimivassa tuomioistuimessa, tuomioistuimen olisi hyvitysvaatimusta koskevassa ratkaisussaan todettava myös, missä vaiheessa oikeudenkäyntiä viivästys on tapahtunut. Tuomioistuimen olisi ilmoitettava hyvityksen määräämistä koskevasta ratkaisustaan viipymättä oikeusministeriölle sekä sille viranomaiselle tai tarkoitetulle lautakunnalle, jossa tuomioistuin on todennut viivästyksen tapahtuneen. Hallintolainkäyttöasiassa hyvitystä vaatinut asianosainen, oikeusministeriö sekä viivästyksen kohteena oleva viranomaisen tai lautakunta voisi hakea muutosta tuomioistuimen hyvitysvaatimuksesta antamaan ratkaisuun. Esityksen mukaan oikeusministeriö maksaa hyvityksen asianosaiselle kuukauden kuluessa siitä, kun hyvitystä koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi. Silloin, kun hyvitetävä viivästymisen hallintolainkäyttöasiassa ei ole tapahtunut kokonaan oikeusministeriön hallinnonalalla toimivassa tuomioistuimessa, se viranomaisen tai 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu lautakunta, jossa viivästys on tapahtunut, korvaa tältä osin viivästyshyvityksen oikeusministeriölle.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että ensisijaisesti olisi tarkoituksenmukaisinta, että oikeusministeriö vastaisi oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain soveltamisesta aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta. Hyvitystä vaatineen asianosaisen näkökulmasta ei ole merkitystä sillä, kenen vastuulla viivästymisen on. Kyse on joka tapauksessa valtion vastuulla olevasta viivästymisestä ja korvaus maksetaan valtion varoista. Tähän nähden muutoksenhakuasteiden voimavarojen käyttäminen sen selvittämiseen, missä vaiheessa oikeudenkäyntiä ja

kenen vastuualueella hyvitetävä viivästyminen on tapahtunut, ei ole tar-
koituksenmukaista eikä lisää tuottavuutta.

Oikeudenkäynnin viivästymisen keston arvioiminen ja sen määrittäminen, missä vaiheessa oikeudenkäyntiä viivästyminen on tapahtunut ja kenen vastuulla viivästyminen on, voi myös olla tulkinnanvaraista ja aiheuttaa ongelmia. Esimerkiksi muutoksenhakulautakunnassa vireillä olevan valitusasian käsittely voi viivästyä myös siitä syystä, että vakuutus-oikeudessa on samaan aikaan vireillä valitusasia, josta annettavalla ratkaisulla on olennainen merkitys muutoksenhakulautakunnassa vireillä olevan valitusasian ratkaisemisen kannalta. Samoin oikeudenkäynnin viivästymistä muutoksenhakulautakunnan käsittelemissä valitusasioissa saattaa aiheuttaa se, että vakuutus-oikeus palauttaa asian muutoksenhakulautakuntaan uudelleen käsiteltäväksi eikä tee asiaratkaisua. Tällöin muutoksenhakulautakunnan antaman uuden päätöksen jälkeen asia voi päätyä uudelleen vakuutus-oikeuteen ja oikeudenkäynnin kokonaiskesto näin pitkittyy.

Oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain mukaan hyvitystä voidaan määrätä ajalta, jona oikeudenkäynti on viivästynyt valti-
on vastuulla olevasta syystä. Jos hyvitetävä viivästyminen on tapahtunut muutoksenhakulautakunnassa, voitaneen kyseessä katsoa olevan valtion vastuulla oleva syy, vaikka kaikki muutoksenhakulautakunnat eivät ole-
kaan valtion viranomaisia. Jos kuitenkin hyvitetävä viivästyminen on tapahtunut esimerkiksi vakuutusyhtiössä, jonne valitus on ensin toimitet-
tu, lienee jo tulkinnanvaraista, voidaanko kyseessä katsoa olevan valtion vastuulla oleva syy.

Muutoksenhakulautakunta ei nykyjärjestelmässä voi mitenkään etukä-
teen valvoa sitä, että yksittäisessä tapauksessa vakuutusyhtiö noudattaa laissa säädettyä määräaika-
a valituksen ja vastineen toimittamisesta muu-
toksenhakulautakuntaan. Tällaista yksittäistapausta koskevaa järjestettyä
valvontaa ei ole myöskään minkään valtion viranomaisen taholta. Näin
ollen käytännössä tilanne on se, että vakuutusyhtiön ulkopuolella ei ole
tietoa yksittäisestä valituksesta ennen kuin se tulee toimitetuksi muu-
toksenhakulautakuntaan. Valitus voi syystä tai toisesta jäädä pitkäksi-
aikaan vakuutusyhtiöön ja se tulee toimitetuksi muutoksenhakulautakun-
taan vasta myöhemmin. Mahdollinen viivästyminen voidaan todeta vasta
jälkikäteisesti.

Ongelmallisena on pidettävä myös sitä, että hyvitysvaativuudesta ratkais-
tessaan tuomioistu-
in joutuu arvioimaan osin omaa menettelyään. Hyvi-
tysvaativuudesta annettuun ratkaisuun on muutoksenhakumahdollisuus.
Käytännössä kuitenkin vakuutus-oikeuden ratkaisua odottavissa ja vakuu-
tusoikeuden palauttamissa valitusasioissa tilanne voi olla se, että muu-
toksenhakulautakunta katsoo hyvitetävän oikeudenkäynnin viivästymi-
sen tapahtuneen aiemmassa vakuutus-oikeus-vaiheessa. Jos oikeusminis-
teriö hakee muutosta tähän ratkaisuun, tämän valituksen ratkaisee va-

kuutusosoikeus, siis sama tuomioistuin, jonka vastuulla viivästymisen on valituksenalaisessa ratkaisussa katsottu olevan. Jos viivästyshyvitystä vaaditaankin vasta vakuutusosoikeudessa koko prosessin osalta ja vakuutusosoikeus vuosien jälkeen ratkaisussaan toteaa viivästyksen osin/pääosin/kokonaan tapahtuneen muutoksenhakulautakunnassa, ei muutoksenhakulautakunnalla ole mahdollisuutta hakea ratkaisuun muutosta vaikka sillä saattaisi olla intressi muutoksenhakuun.

Jos edellä esitettyyn ensisijaiseen ehdotukseen ei päädytä, katsoo sosiaali- ja terveysministeriö nykyisen esityksen olevan kuitenkin parempi vaihtoehto kuin alkuperäinen esitys, jonka mukaan korvausvastuu kohdistuisi siihen ministeriöön, jonka hallinnonalalla viivästys on tapahtunut. Jotkut lautakunnat ovat valtion rahoituksen ulkopuolella eivätkä ne toimi ministeriön tulosohjauksessa. Erityisesti tällaisissa tapauksissa kohdistamalla korvausvastuu yksikköön, jossa viivästys on tapahtunut, voidaan vaikuttaa siihen, että ne kiinnittävät huomiota asioiden käsittelyaikaan ja kehittävät keinoja käsittelyaikojen seuraamiseksi ja pysyttämiseksi kohtuullisina sekä ryhtyvät tarvittaessa toimenpiteisiin esimerkiksi lisäresurssien hankkimiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että lainmuutoksen ei tulisi koskea takautuvasti lain voimaan tullessa vireillä olevia asioita vaan se tulisi saattaa koskemaan niitä asioita, jotka tulevat vireille vasta lain voimaantulon jälkeen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntopyynnön johdosta sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalta, työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnalta, tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnalta ja työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalta kommentit, jotka ovat liitteinä.

Kansliapäällikkö

Kari Välimäki

Hallintojohtaja

Jaana Koski

LIITTEET

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan kommentit
Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan kommentit
Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan kommentit
Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan kommentit

TIEDOKSI

Valvira (d)
VAO (d)

